

HONDBOEZEMINGEN

Waarom honden doen wat ze doen

MARC BEKOFF

Vertaald door:
Jan van den Berg en Nannie de Nijs Bik-Plasman

Oorspronkelijke titel:

Canine Confidential : Why Dogs Do What They Do

© 2018 Marc Bekoff. All rights reserved.

English edition published by:

The University of Chicago Press, 1427 E. 60th St., Chicago, IL 60637.

Nederlandse uitgave:

© 2019 Plasman Vertalingen / Uitgeverij

Vertaling: Jan van den Berg en Nannie de Nijs Bik-Plasman

Omslag: Wouter Fris, Fris grafisch advies

Omslagfoto: Carda (28-07-2003 - 29-03-2018)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

ISBN: 978-9491700071

INHOUD

Inleiding: Natuurwetenschap in een hondenpark - 9

Een	Genieten van honden	17
Twee	De wereld volgens de hond	41
Drie	Honden willen gewoon plezier hebben	54
Vier	Dominantie en hondenmores	83
Vijf	Wie laat wie nu uit?	102
Zes	Het gevoelsleven leven van honden	118
Zeven	Emoties en andere zaken van het hart	140
Acht	Hondboezemingen	161
Negen	Gids voor hondenvrienden	174

Woord van dank - 203

Appendix: Jij wilt dus etholoog zijn? - 205

Noten - 223 - Bibliografie - 244 - Trefwoordenregister - 255

INLEIDING

Natuurwetenschap in een hondenpark

Ik sta op een middag in Central Park in New York naar een paar spelende eekhoorns te kijken als er twee jongens met hun moeder voorbijkomen. Een van de jochies vraagt wat ik aan het doen ben en ik vertel hem dat ik naar de spelende eekhoorns kijk. Hij is meteen geïnteresseerd en al snel komt zijn broertje er ook bij. Binnen 5 minuten heb ik ze in de ethologie geïntroduceerd. Ik leg uit dat eekhoorns zoogdieren zijn, net als hun hond, en dat ze veel over hun hond kunnen leren door naar hem te kijken als hij met mensen of andere honden speelt en communiceert. Ze worden helemaal enthousiast en terwijl ze weglopen, hoor ik een van hen aan zijn moeder vragen: 'Mogen we morgen weer naar de eekhoorns gaan kijken?' Ik ben blij en verbaasd dat het zo eenvoudig is om hun nieuwsgierigheid te prikkelen. Ik hoop dat ze echt terugkomen om naar de eekhoorns te kijken en ook dat ze hun hond gaan observeren. Het is niet alleen goed voor ons om meer in contact met dieren en de natuur te staan, maar hoe meer aandacht we hebben voor de honden om ons heen, hoe beter hun leven zal zijn.

De afgelopen 40 jaar heb ik als etholoog en hondenliefhebber veel van dit soort ontmoetingen gehad: dieren geobserveerd, vragen over dieren beantwoord en anderen aangemoedigd om met meer aandacht naar dieren te kijken. Ik heb vooral vele uren, volgens som-

migen veel te veel, in verschillende hondenparken doorgebracht, gewoon kijkend naar de honden. Dat is al tientallen jaren een onderdeel van mijn werk, waarvoor ik eeuwig dankbaar ben.

Honden, van wie volgens de vele deskundigen die ik heb geraadpleegd de wetenschappelijke naam *Canis lupus familiaris* luidt, zijn fascinerende dieren en ik heb lang geleden al ontdekt dat je in hondenparken veel kunt leren.¹ Het zijn goudmijnen van kennis over zowel honden als mensen. Bezoekjes aan hondenparken kunnen dienen om mythes doorbreken, maar ook om het ijs te breken. Er is voortdurend interactie, uur na uur na uur: honden kijken naar honden, mensen kijken naar honden, honden kijken naar mensen en mensen kijken naar elkaar terwijl ze met hun honden bezig zijn, met ze spelen en proberen alles in goede banen te leiden. Ik ben elke keer weer verbaasd en blij over wat ik leer door gewoon naar de interactie tussen hond-hond, hond-mens en mens-mens te kijken.

Er is in hondenparken nooit gebrek aan heel interessante personages aan beide uiteinden van de lijn of aan beide zijden van het hek. Er ontstaan altijd gesprekken over wat mensen willen en wat honden willen, over waarom honden zich gedragen zoals ze zich gedragen en over wat ze begrijpen, hoe je voor ze moet zorgen en hoe je ze moet trainen. Mensen stellen altijd vragen en geven altijd advies, verkondigen theorieën en beoordelen het gedrag van anderen. Ze willen weten hoe ze problemen zoals terughoudend of agressief gedrag moeten oplossen, en ze vragen zich af waarom hun hond niet doet wat ze zeggen. Ze willen weten waarom honden in viezigheid rollen en elkaar straffeloos bespringen. Ze willen alles over honden weten.

Ik denk dat ik elke vraag die er over honden te stellen is al eens gehoord heb. Zoals: hoe meet je de kwaliteit van leven van een hond? Hoe weet je of een hond pijn heeft? Kun je zomaar 'brave hond' zeggen zonder dat de hond het verdiend heeft? Waarom buigen, blaffen, markeren, snuiven en ruien honden? Waarom begraven honden botten en andere voorwerpen en graven ze ze direct weer op? Waarom proberen ze hun bot in het tapijt te begraven en doen ze net alsof het daarna onzichtbaar is? Hebben honden hoofdpijn? Zijn honden zich bewust van zichzelf? Rouwen honden? Kunnen honden aan posttraumatisch stressyndroom (PTSS) en andere psy-

chische stoornissen leiden? Kunnen honden een complex hebben omdat ze klein zijn? Waarom eten honden gras? Waarom draaien ze een rondje voordat ze gaan liggen of poepen? Hoe kunnen honden ziekte bij mensen ruiken? Hoe werkt de hondenneus? Hoe slim zijn honden? Gebruiken honden ons alleen om voedsel te krijgen? Begrijpen honden taal? Houden honden van muziek?² Houden honden van televisiekijken?³

Inmiddels realiseer ik me dat ik min of meer een praatpaal voor hondenliefhebbers ben geworden. Soms zeggen mensen tegen me: 'Vertel het alsjeblieft niet verder, maar...' Vervolgens nemen ze me in vertrouwen en vertellen ze me allerlei persoonlijke dingen over hun hond, andere honden of andere mensen in het hondenpark. Ik doe mijn best om het bij luisteren te houden, want ik wil niet bij geroddel betrokken raken. En steeds als ik denk dat ik alles wel heb gehoord, vertelt iemand me toch weer iets nieuws. Het hondenpark staat altijd garant voor verrassingen.

En soms heb ik het gevoel dat de honden me ook hun geheimen toe-vertrouwen. Ik probeer situaties vanuit hun perspectief te zien als ik in een hondenpark ben, want het heet niet voor niets hondenpark en niet mensenpark. Het gebeurt wel dat honden me benaderen alsof ze willen vragen: 'Wil je mijn mens even vertellen dat ik wel in de viezigheid móet rollen of overal moet plassen en dat het niet erg is als we een beetje wild spelen? Zeg maar dat ik heus wel voor mezelf kan zorgen.'

Veel mensen zijn zeer geïnteresseerd in alle aspecten van honden-gedrag en mijn bezoeken aan hondenparken ontwaarden vaak in een cursus hondengedrag: ik beveel artikelen en boeken aan en ik door-spek onze gesprekken met de algemene principes van diergedrag, evolutionaire biologie en instandhouding van soorten. Een man grapte eens (denk ik) dat hij tijdens zijn bezoeken aan het honden-park meer over biologie en gedrag had geleerd dan op school. Het is een paar keer gebeurd dat er een groepje van vijf of tien mensen urenlang bleef discussiëren over honden, coyotes en wolven.

Naar aanleiding van deze ontmoetingen bedacht ik dat er behoefte is aan een makkelijk leesbaar en duidelijk boek over honden; een boek met uitleg over hun gedrag, over wat ze denken, voelen en vinden, en over hun omgang met andere honden en met mensen.

Een boek waarin je kunt lezen hoe je in onze maatschappij het best voor je hond kunt zorgen. Met dat doel is dit boek geschreven. Ik probeer in dit boek antwoord te geven op bovenstaande vragen, maar op sommige vragen weten we het antwoord gewoon niet. Ik hoop dat dit boek helpt om blijvende, positieve en liefhebbende relaties tussen honden onderling en honden en mensen tot stand te brengen en te onderhouden. Vreedzame co-existentie is een zegen voor iedereen en wij moeten ervoor zorgen dat onze honden in vrede en veiligheid kunnen leven.

Ik heb 40 jaar onderzoek naar honden en hun wilde familieleden gedaan, maar eigenlijk ben ik al vanaf mijn derde levensjaar bezig met het schrijven van dit boek. Toen ik klein was, zeiden mijn ouders al dat ik me meer met niet-menselijke dan met menselijke dieren verbonden voelde. Ik vroeg altijd wat andere dieren dachten en voelden. Ik praatte met de goudvis in de kom en vroeg me af wat er in zijn kleine kopje omging. Wat vond hij van die eindeloze rondjes in een gevangenis van water? Mijn ouders zeiden dat ik dieren een gevoelsleven toedacht (*mindig*), in die zin dat ik altijd bezorgd om ze was en dat ik nooit heb gedacht dat ze niet konden denken of voelen. Ik wist dat het wel zo was en dat ik kon voelen wat zij voelden.⁴

Sindsdien heb ik honden in een breed scala van omstandigheden en leefsituaties bestudeerd, ook in hondenparken, en ik heb veel over het gedrag van deze fascinerende dieren geleerd. Ik heb zowel mijn eigen honden bestudeerd als honden die ik niet kende, met inbegrip van wilde honden, in bijna elke denkbare situatie. Ik heb ook coyotes, wolven en andere leden van het geslacht *Canis* bestudeerd, en ik voel me toegerust om de overeenkomsten en de verschillen tussen de soorten te bespreken. Daarbij merk ik meteen op dat honden inderdaad geen wolven zijn, noch coyotes of dingo's. Honden zijn honden en we moeten ze waarderen om wie ze zijn, en niet om wie we willen dat ze zijn.

Natuurlijk zijn de honden in hondenparken niet vrij om te doen wat ze willen, zelfs als ze los kunnen spelen. De mensen met wie ze naar het park zijn gekomen, bemoeien zich met hen: ze sturen en corrigeren hun honden en proberen ze onder controle te houden. In het hondenpark leer je net zoveel over mensen, en over de relatie tussen honden en mensen als over honden. Als ik observeer hoe som-

mige mensen met hun hond omgaan – hem meesleuren, opjagen om zo snel mogelijk te doen waarvoor ze gekomen zijn nadat hij een hele dag thuis opgesloten heeft gezeten – krijg ik soms het gevoel dat mensen geen idee hebben wie ze in huis hebben gehaald. Of, in sommige gevallen, dat ze geen enkel benul hebben van wat een hond minimaal nodig heeft om een fijn leven te hebben.

Dit is de reden waarom ik, net als ik met die jongens met de eekhoorns heb gedaan, mensen altijd aanmoedig om naar hun dier te kijken en zich vragen te stellen en te leren en te doen als ethologen. Zoals ik verderop nog zal bespreken, is het onjuist om de hond te benaderen alsof alle honden hetzelfde zijn. Dat zijn ze niet. Honden zijn individuen net als mensen, en als je goed voor je hond wilt zorgen moet je aandacht voor hem hebben, ontdekken wat hij leuk vindt en wat niet, enzovoorts. Dus een ander doel van dit boek is om de lezers aan te moedigen etholoog of lekenwetenschapper te worden, en ik heb heel veel verhalen van gewone mensen over hun honden opgenomen. Met andere woorden, in dit boek heb ik verhalen van alledag met wetenschap gecombineerd. Ik houd van beide en ze kunnen elkaar aanvullen. Vragen en observaties uit de praktijk vormen vaak de inspiratie voor gedegen, belangrijk wetenschappelijk onderzoek, omdat we behoefte hebben aan antwoorden voor de problemen die impact hebben op ons dagelijks leven. Lekenwetenschap kan, als het om ons leven met onze honden gaat, soms een bijdrage leveren aan onze kennis van de soort, maar zeker aan het leven van een mens met zijn eigen huisdier.

We weten bijvoorbeeld veel over honden, maar als lezer van dit boek zul je ontdekken dat wat we vaak als de waarheid over hondengedrag beschouwen, lang niet altijd door empirisch onderzoek wordt onderbouwd. Honden draaien niet altijd rondjes voordat ze gaan liggen, ze eten niet altijd gras om te kunnen braken, plassen is niet altijd markeren, elkaar bespringen is niet altijd bedoeld om jongen te verwekken (teefjes doen het ook), trekspelletjes hebben niet altijd met agressie of dominantie te maken, hoewel dominantie springlevend is, is het helemaal geen probleem om een hond aan te halen op zijn voorwaarden, honden slapen niet de hele dag (slechts 12 tot 14 uur per dag), en hoewel we weten dat honden vreugde en verdriet ervaren, weten we niet of ze emoties als schaamte of schuldgevoel kennen.⁵ Het is ook een mythe dat werken met voer-

Ik, kijkend naar Zeke. Urenlang heb ik Zeke en zijn maatjes geobserveerd, terwijl ze bij ons huis in de bergen buiten Boulder, Colorado, rondhingen.

(Met dank aan: R. J. Sangosti/Denver Post/Getty Images)

beloningen tot gevolg heeft dat je hond je alleen maar gebruikt en niet van je houdt.⁶

Wat ik zo leuk vind, is dat er nog zoveel te leren valt over deze prachtige wezens. Hoewel veel van de vragen die ik opwerp de belangrijke principes van de evolutie van hondengedrag raken, benadrukken ze ook hoe variabel hondengedrag kan zijn. We vragen ons nog steeds af waarom honden hun neuzen op bepaalde plaatsen steken, waarom ze spelen, blaffen, huilen, plassen en drollen eten. Om niet te spreken over de meer verheven vragen, bijvoorbeeld of honden over een *theory of mind* (het begrip dat andere wezens hun eigen gedachten en gevoelens hebben) beschikken, of ze jaloezie kennen en of ze weten wie ze zijn en zelfbesef hebben.

Er zijn veel mensen, met verschillende achtergronden, geïnteresseerd in en gefascineerd door honden, dus ik wilde een boek schrijven dat toegankelijk is voor een breed publiek. Het is bestemd voor alle mensen die ik ontmoet in hondenparken en tijdens wandelingen: academici, andere professionals, toegewijde hondenliefheb-

bers en alle andere mensen die voor een huisdier zorgen. De gemene deler is dat ze allemaal hun best doen om hun hond een zo goed mogelijk leven te bieden, en veel van hen willen heel graag meer over hondengedrag weten. Verder hoop ik dat dit boek onze gesprekken weergeeft zoals we ze voeren: persoonlijk en vaak luchthartig, maar toch zo gedetailleerd, kritisch en wetenschappelijk onderbouwd mogelijk. Ik heb aangegeven wanneer we niet over voldoende gegevens beschikken om bepaalde beweringen te staven en waar meer onderzoek nodig is. We moeten gebruiken wat we over hondengedrag weten om beter voor ze te kunnen zorgen en om ze dingen te kunnen leren. Het is niet nodig om wrede en gewelddadige methodes te gebruiken om de hond te laten doen wat we willen in onze door mensen gedomineerde wereld.

Ten slotte, ik voel me een geluksvogel dat ik natuurwetenschap in een hondenpark kan bedrijven en ik hoop dat ik anderen kan inspireren om dat ook te doen. Ik besteed veel tijd aan het lezen en schrijven over honden en breng veel tijd in hun gezelschap door. Er zullen altijd mysteries blijven bestaan over wat er in het hoofd en hart van andere dieren omgaat, maar we weten ook al heel veel over wat honden denken en voelen, en goed voor ze zorgen is vaak een kwestie van gezond verstand.

Oké, als je er klaar voor bent, gaan we nu kennis maken met de honden.